

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
15 Maiu st. v.
27 Maiu st. n.

Ese in fie-care dumineca.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 20.

ANUL XIX.
1883.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 25 lei.

Titu Maiorescu.

Titu Maiorescu.

În literatura română de acum vedem două direcțiuni; una se poate numi *puristă radicală*, érá altă *poporală*!

Prima s'a ivit îndată la începutul renascerii literaturii noastre. Pogorirea noastră latină combătută din mai multe părți, bărbații români cari apucară atunci condeii, aveau drept scop de căpățenie probarea acesteia, cu istoria și în deosebi cu limba. Acesta năsuință a produs firesc o curățire radicală a limbei, scoțându-se din ea toate cuvintele a căror rădăcină nu s'a putut găsi în dicționarul latin și înlocuindu-se cu altele, luate din limba latină. Acesta procedere urmată fără de cumpăt a transformat cu totul graiul românesc, a făcut o limbă nouă, pe care însă marea mulțime a poporului nu o pricepea. Ajunserăm dar în starea d'a ave două limbi: una cea literară și alta cea poporală.

Acest rezultat amenințător pentru mersul nostru cultural în viitor a deșteptat un *resens* în o parte din literații nostri, deosebi în cei de generațiunea tineră cari își făcuseră studiile pe la universitățile germane. În fruntea acestora dl Titu Maiorescu a arborat un stindard nou pe care a scris cuvintele „Direcție nouă”.

Grupa întrunită sub acest stindard, formând în Iași o societate cu numele „Junimea” și întemeiând o revistă literară-scientifică sub titlul „Convorbiri Literare”, pînă capul grupei a început numai decât o luptă aprigă contra principiilor ce domniau pînă atunci în literatura noastră.

Direcția nouă a țis, că nu mai trebuie să probăm latinitatea noastră, căci acesta nu se mai contestază de nici un istoric serios; din cauza acesta dară, nu avem nevoie să ne curățim de odată limba, ci să păstrăm graiul poporal, chiar și cu barbarismele sale, căci astfel ne va înțelege poporul, națiunea.

Tonul cutezător și pornirea lipsită de ori ce cruțare, cu care se combătura unele persoane și principii mari și neatacabile pînă atunci: au stérnit o adevărată revoluțiune în literatura noastră. Aderinții direcției nouă fure tratați ca niște cosmopoliti, cari vorbesc cu cinism despre merite neperitóre și cari seversesc sacrilegiu în potriua unor sfinte tradițiuni străbune.

Causa indignațiunii mari a fost: întéiu, stingerea atător iluziuni frumoase și de fală națională; a doua, ultra-poporalismul în care cădura unii învățacei ai dlui Maiorescu, cari — spre a rămâne cât mai poporali — se întreceau întru mănținerea tuturor cuvintelor străine. Astfel acestia, în loc de a pune fréu purismului radical, făcură o altă extremitate limbistică, și așa avurăm în loc de una, două ultraisme literare: una româno-latină și alta româno-slavenă-turcă etc. Dl Maiorescu interpretat réu de unii învățacei ai sei, a fost — ba este și astăzi — înțeles și mai fals de protivnicii sei, dintre cari mulți nici n'au cetit scrierile sale. Acesta este, credem noi, cauza de frunte, că o mare parte a publicului, mai ales cel de pe la noi, a întimpinat și întimpină și acuma cu displăcere teoriile dsale.

Noi, cari nu aparținurăm nici uneia din cele două partide extreme, am fost și sîntem de părerea, că adevérul e la mijloc. Am cređut și credem, că numai calea aceea ne pôte duce la progresul literar, care mănecând din temelă poporală, ține cont și de cerințele latinăității noastre. A nu porni din popor, ar fi să cădem în prepastiile absurde ale purismului radical; a neconsidera latinăitatea, ar însemnă să ne desromănim limba. Numai pornind de acolo și neuitând nici odată originea noastră, vom puté să ne bucurăm de un rezultat bun.

Poporul e temelă, din limba lui s'au desvoltat și creat toate limbile și literaturile culte; de acolo trebuie să pornim și noi, chiar și cu jertfe de purism, decât vom să ne înțelegă majoritatea națiunii căreia ne adresăm, și decât vom să dăm urmașilor nostri o limbă și literatură originală mai cultă, decât cum ni-au lăsat strămoșii nostri.

Acesta convingere este și temelă pe care dl Maiorescu ș-a clădit școla nouă. În acest principiu general am fost și sîntem de acord cu dsa, fără însă d'a ne face solidari cu toate conclusiunile trase dintr'ensul de dsa și mai ales de unii școlari ai sei, pentru cari doră nici dsa n'ar primă răspundabilitate generală.

Pe temelă acestui principiu general, noi i dorim învingere completă. Sperăm, ba sîntem convinși, că acesta nici nu va întârzi mult. Lupta începută a și produs rezultate îmbucurătóre. Aceste — să nu ne fie rușine a mărturisă — s'au obținut și prin concesiuni reciproce. Purismul radical nu mai existe în forma sa acută de odinioară; dar nici „direcția nouă” nu mai ține morțiș la toate enunțațiunile sale din început. S'a făcut dar o apropiare spre calea de mijloc. Ênsuș dl Maiorescu constatăză acesta cu bucurie în o epistolă particularie, în care — ierte-ni-se indiscrețiunea — ne scrie: „... în timpul din urmă a început a se apropiă direcțiile literare între Dvóstre și noi!”

Meritul acestei porniri e al dlui Maiorescu. Credem dar a face o plăcută surprindere cetitorilor nostri, ilustrând pagina de frunte a foii noastre cu portretul dsale. La portret vom adauge următórele schițe biografice-literare.

Titu Maiorescu, fiul lui Ioan Maiorescu, care își are pagina în istoria românilor din Transilvania, s'a născut în Craiova la 1840. Părintele seu, profesor la colegiul St. Sava din Bucuresci, a dat fiului seu o creștere înaltă. Ântéiu l'a trimis la Viena, unde a făcut cursul în Academia Theresiană; apoi la Berlin, unde a studiat filozofia, și n urmă la Paris, unde a obținut licența în drept. Âncă studiând la Berlin, a scris și publicat în limba germană o lucrare filozofică sub titlul: „Einiges Philosophische in gemeinfasslicher Form”, scriere bine apretiată de profesorul Trendelenburg.

Rentors în România, a deschis la universitatea din Bucuresci o serie de conferințe asupra esteticei ascultate cu multă plăcere și atențiune de junimea studiosă. În acelaș an fu numit profesor de filozofie la Iași, unde și atrase un auditor din toate clasele și unde și întemeiă reputațiunea. La inițiativa sa se formă acolo în 1867 o societate literară sub numirea „Junimea”.

De-aici datéză activitatea-i literară, care a inaugurat o direcție nouă. Acesta se manifestă în privința limbei și a ortografiei și se întemeiă pe următórele principii de căpetenie: 1) conservarea limbei poporale cu barbarismele mai mult usitate și cari prin esistența lor prelungită în limba noastră ș-au obținut dreptul de cetățenie; 2) ortografia fonetică a limbei române, dar cu alfabet latin, nu numai pentru că aceea e cea mai ușoră, dar pentru că totodată e și cea mai raționabilă pentru națiunile cari n'au, ca francesii și englesii, tradițiuni ortografice. Întru susținerea acestor principii a publicat o mulțime de articoli și critice în „Convorbiri Literare”, organul Societății „Junimea”.

Êtă aici scrierile sale de frunte: „Poesia română” la 1867; „Contra Școlei Bărnutiu” la 1868; „Critice” la 1874; „Logica” la 1876.

În toate scrierile sale se servese de o limbă elegantă, literară, care prin purismul ei moderat se deosebesce cu totul de limba plină de barbarisme străine a unor învățacei ai sei; de aceea stilul dlui Maiorescu se cetese cu plăcere de toți, pe când al acelora stênesce disgust în mulți.

Societatea academică română l'a ales membru încă la 1869, dar nu peste mult eși de acolo, rentorcându-se numai la 1879 când Societatea Academică deveni Academie română și institut al țării. Astăzi e unul din conducătorii ei și unul din cei trei vice-presedinți.

Pe terenul politic asemenea ș-a făcut un nume important, aparținând partitei conservatoare și afirmându-se ca unul din capii aceleia. În 1874 deveni ministru al instrucțiunii publice în cabinetul conservator de atunci și ca atare propuse un proiect de lege prin care voia să deie școlilor o direcțiune mai practică, dar opozițiunea formată în contra aceluși proiect împedecă realizarea lui. La 1876 eșind din minister, fu trimis de acelaș cabinet ca ambasador la Berlin, unde conduse negociațiunile pentru încheierea tratatului comercial între Germania și România. În camera din urmă dl Maiorescu a fost deputat, asemenea este și în ceea de revizuire, care tocmai țiilele aceste s'a deschis.

Afară de aceste dsa continuă și profesiunea de avocat, și este unul din cei mai renumiți membri ai baroului român.

Ca orator, pe catedră, la mēsa de conferință seu la tribună, este de-o potrivă de primul rang. În calitățile prime scie să intrunescă cu cunoștința serioasă a obiectului avantajul unei dicțiuni limpezi și elegante, instructive și pline de frumusețe. În calitatea din urmă caracteristica-i este obiectivitatea filosofică; această se arată atât prin conținutul vorbirilor sale cât și prin maniera propunerii lor, căci nici odată nu se dejoscesc la personalități și vorbește fără d'a face niște gesturi de iritațiune. Scie să deie vocii sale intonațiunile corespunzătoare ideilor și sentimentelor ce exprimă. Limbajul seu e lapidar și ordinea ideilor sale d'o logică estremă.

Vom mai adaugă, că dl Maiorescu de vr'o dece ani șede la București, și că 'n timpul din urmă intrunesc în saloanele sale în fie-care mercuri sēra un cerc de literați, cari cetesc în acele intruniri scrierile lor noue. Despre aceste serate literare s'a scris și se va mai scrie în „Familia”; de asta-dată vom însemna numai, că multe din scrierile cetite acolo în erna trecută (Hășdēu, Eminescu, Ispirescu, Roșca) s'au publicat în foia noastră. Aceste conferințe literare au inriurire mare asupra dezvoltării literare din București, și credem că vor fi apreteiate de cel ce va scrie istoria literaturii noastre, când acela va vorbi despre activitatea binefăcătoare a dlui Maiorescu.

Când amintirea . . .

Când amintirea în trecut

Încercă să me cheme,

Pe drumul lung și cunoscut

Mai trec din vreme 'n vreme.

De-asupra casei tale ies

Și ați aceleași stele,

Ce-au luminat atât de des

Induiosării mele.

Și peste arborii 'nșirați

Resare blândă lună,

Ce ne găsiă îmbrățișați,

Șoptindu-ne 'mpreună.

Ș-a noastre inimi își jurau
Credință pe toți vecii,
Când pe cărări se scuturau
De flōre lilieci.

Putut-au ore-atâta dor
În nopțe să se stingă,
Când valurile de isvor
N'au încetat să plângă,

Când luna blândă prin stejari
Urméză lin în cale-și,
Când ochii tei, tot încă mari,
Se uită dulci și galeși?

M. Eminescu.

Amintiri din vremuri.

(Pagine din viața lui Depărățeanu.)

(Urmare.)

În jos, rochia în bufanturi, cum se purtă pe vremea aceea, de mētase havaie, cu crēngi de trandafir lucrați ca și bunda în fir de argint.

O femeie îmbrăcată astfel, astăzi ar păre o hurie seu un tip dispărut, bun pentru scenă. Și cu toate acestea, cât de elegante erau unele femei din vremea aceea; cât de bine sciau să-și porțe bogăția hainelor, cu o egală bogăție de mândrie!

Depărățean se uită câteva minute la dēnsa, neștiind în ce chip s'o intrerumpă din contemplațiunea în care eră cufundată, și stând la indoielă, decă trebuia să eșă și s'o lase, seu să rămāie și să-i vorbească. În cele din urmă el tuși încet. Ea se întorse repede și speriată, nesciind cine putea fi în camerele poetului, de cât ęnsuși el, pe care nu voia să-l întâlnească. Când îl vędū, se inroși până în firele pērului.

— Eră fēta pitarului Vetrea din Slăvești.

— Ve turbur apa, — ți se el încet.

— A . . . me iertați domnule; am îndrāsniț să viu singură, eram foarte curiosă să cunosc acest portret de care muma dvōstră vorbește adesea, spunēnd că sēmēnă cu mine.

— Sūnteți stăpānă a veni or când în casa părinților mei și a mea, și fiți sigură că or de câte ori ve voiu mai vedē trāsura în curte, me voiu întorce dela pōrtă. Chiar când tulbur apa, sūnt ca mielul din poveste: o beau eu tōtă. Căutam de mult să ve ved ca să ve cer iertăciune de chipul cu care v'am dat adăpostire în pădurea mea. Mi se pare însă, că pădurarul meu e mai bun la suflet de cât mine.

— În adevēr, ies adesea la vēnătore . . . După aceea întrebă cu ore-care sfielă: ați sciut că am fost eu?

— Da, am aflat, dar tocmai la pădure. Ve fac complimentele mele asupra modului cum sciți să ve travestiți, și asupra siguranței cu care ucideți cea mai mică pasăre. Ea înțelese observațiunea.

— Eu nu ve fac de loc complimente în privința vēnătorii.

— Și nici în privința atențiunii ce se cuvine să avem pentru femei, nu-i așa?

— A . . . nu ți se asta.

— Credeți-me că me așteptam atât de puțin să găsec o femeie de distincțiunea și gusturile dvōstră în pădure, în cât, în adevēr, am cădūt în greșēla pe care mi-o reamintiți cu atâta delicatete.

— Asta dovedesce atunci că sūnteți bun numai cu femeile de ore-care condițiune. Și cu celelalte?

— Me ved biruit pe drumul acesta și deci apuc

altul. Mai întâiu dă-mi mâna și să devenim buni prietini. Ea-i întinse mâna. El o apucă cu amândouă mâinile lui și-i vorbi: voiesci să cântăm ceva la piano?

— Bucuros, dar aici nu ved nici un instrument.

— E in camera mea. Decă nu te supără, să trecem acolo.

Ea stete puțin la indoielă. După aceea se uită in ochii lui, părând că vré să-l întrebe ceva. Liniscea cu care o privia Depărățean o hotări să intre.

Acolo se aședară la piano și incercară câteva din bucațile cari se găsiu la patru mâni. Unele mergeau mai ușor, altele mai greu, și adesea erau siliți să începă și să reincepă aceeași bucată de câte dece ori. In cele din urmă ea se sculă să plece.

— Biblioteca mea îți e la dispoziție, dle vênător, — duse Depărățean.

— Îți mulțumesc, dle pianist, dar eu nu citesc de cât cărți germâne, necunoscând de cât forte puțin limba francesă.

— De ce?

— Fiind că tată-meu a găsit de cuvîntă să me trimetă să-mi fac studiile la Lipsca. Și te incunoscîntez, că chiar dintre cărțile germâne, cele cu morți, cu răniți, cu amoruri desperate, nu-mi plac. De Werther și de Faust să n'aud. Póte că Nemții mi-au stricat gustul, dar n'am ce să fac. Și apoi acum, adaugă cu óre-care veselie, me mărit, și nu-i bine să-mi umplu capul de zizăanii de felul ăsta.

Depărățean să strinse la piept și se trase puțin înapoi.

— Și eu credeam că nu póte fi ceva mai mare, mai sublim, mai vulturesce scris de cât Faust, — adaugă el. E o suflare de geniu sêlbatic, care a produs aceste versuri ardătoare; o lumină scăpărată de creerul unui Dumneșeu, care a venit să aprindă ideile acestui Om-Rege; e un fulger de cugetare; o împărăție de vorbe frumóse, cari să inlântuesc, se strîng, se armoniséză ca notele unor glasuri din cer.

Și pe când el vorbiă, ea se aședă din nou pe un scaun, părând cu totul obosită și cuprinsă de un șir de idei triste. Pentru un moment i se părea lui că ea voia să plângă. Ea-l întrebă privindu-l adânc:

— Cunosci limba lui Goethe?

— N'ó cunosc bine și-mi pare rău. Am însă o forte bună traducție a lui Faust, in franțuzesce, de Gérard de Nerval.

Câteva secunde el se uită la ea și ea la el fără graiu și fără suflet. După aceea ea-și scutură capul ca cum ar fi fost cuprinsă de un vis greoiu și-i duse ridend:

— Tóte sânt povesti. Pentru noi e scrisă vieța după pământ, și nu trebuie să ne esaltăm mult, căci putem crede într'o fericire care nu ne e dată. Omul e robul viitorului și al întâmplării... Me duc. La revedere, vecine. Vii la nunta mea, nu așă?

— La revedere? Unde?

— La vênat séu la plimbare. Măne viu prin pădure... se înțelege decă-mi dai voie. La revedere... la revedere...

Și astfel dispărú in camera unde erau adunați părinții sei și ai lui Depărățean.

III.

Féta pitarului Vetrea eră una dintre rarile femei de pe vremea aceea. Cu instrucțiunea pe care o avea, adusă in mijlocul familiei sale, eră de temut să nu devie ridiculă séu să nu câștigue acea obrăznicie de moștenire care să păstrează încă, in tótă întregimea sa, prin mare parte din familiile boerilor nostri de astăzi, și care face, din bărbatul séu femeia, bolnavi de acés-

ta bółă grandomanică, ființele cele mai desgustătoare.

Pe atunci șcóła domnului de Lamartine eră in flóre. Fie-care femeie de puțin gust, trebuia să scie pe dinafară Crucifixul séu Lacul, și trebuia să aibă sub pernă volumul Grazielei or a lui Raphael séu cel mai puțin suferințele junelui Werther de Goethe. La noi, câțiva dintre poeții pe cari i aveam, și in deosebi Bolintinean, urmau aceeași cale. „Elena” sa trecea din mână in mână, și paginile ei erau sorbite de cetitóre cu o adevărată sete de iubit. Mare parte din femeile noastre aveau câte un vis cu bucle brune, care le scăpă din inecuri, ca pe Iulia, Raphael, și mare parte éráși cântau in singurătate strofele Elenii:

Când in lume te vei duce
Și vei fi tu întrebat,
Ce-ai făcut parfumul dulce
Al anilor ce-au sburat,
Caută a face scire,
Că-ast parfum desfătător
L'a sorbit cu fericire
Gura dulcelui amor.

Eră de temut ca Maria să nu se bolnăvescă de acest lirism contagios, care făcea să piéră or ce urmă de originalitate, or ce trăsură distinctivă a caracterului, și care nu lăsă de cât o uniformitate de pose languróse, monotonă ca or ce uniformitate. Ea însă, fie că veselía eră in firea sa, fie că șcółe germână o pregătise contra acestei suflări de vânt tragic, rămăsese cu tótă originalitatea vârstei și a caracterului seu. Afară de acésta, înțelesese că fondul vieții noastre este adesea trist, forte trist, și că decă nu am căută să zugrăvim pe acest tablou razele luminoase ale surisului, am îmbetrâni înainte de timp, séu ne-am purtă cu atâta greutate sarcina vieții, in cât ne-am bucură să murim de o mie de ori de cât să trăim odată. Cu tóte astea, când un lucru o atingea mult, liniscea și veselía sa se stingeau ca niște schintei efemere și o durere surdă i cuprindea sufletul. Atunci fugia in odaia ei și plângea de amarul dîlelor pe cari nu le putea sări séu contra cărora nu putea luptă, și stă singură până ce trecea impresia cea durerósă care o făcuse să plângă. De cele mai multe ori se aședă la piano și prin lungi acorduri își imprăștia gândul cel trist, séu cântă incet, acompaniându-se singură, balade elvețiane, învățate dela o guvernantă a sa din Cantonul Uri, pe care o lăsase la Viena, in drumul ce-l făcuse la întórcere in țéră.

Eră întórsă in țéră de un an. Modestia și veselía ei plăcuse la tótă lumea. Părinții, forte bogăți, erau hotărîți să o dea după o persoană sus pusă. Pe atunci se află prefect in județul Teleorman un om, despre care se vorbiă ca de o inteligență escepțională. De și cam copt și fără multă învățătură, se dîcea de densusul că avea o fineță și un tact in conducerea trebilor publice, care il menia să ajungă mult departe. Se numia Tache Horea.

El o vêduse, și in inima lui se deșteptase, cu furia primelor impresiuni, dorul de a o avé, și de a o avé numai pentru el și vieța lui, de a o avé pentru totdeuna. Fără multă greutate, lucrurile se hotărîră între socri și ginere. Cât despre mirésă, ea spusese dinainte că dintre toți pretendenții alege pe cel ales de părinții sei. Se și făcú logodna in érna venirii din străinătate și se hotări nunta pentru érna de care se apropiu. Astfel steteau lucrurile când am inceput acésta istorisiré.

A doua di, după ce o întâlni, Depărățean plecă in pădure. Se învêrti câtă-va vreme după un cârd de turturele, cari el înșelau, ascunđându-se pe vêrfurile celor

mai înalți ploi, printre frunze; într'un târziu, ostent, se aședă în o vale recoroasă să mănânce. Prin mijlocul pădurii eră un drum și prin fundul văii o cărare. Pe când își scotea din gântă merindea, auți în vale două glasuri sonore vorbind, și, întinându-se, vedu pe Maria insoțită de un bărbat bine îmbrăcat, care părea a-i face curte într'un chip forte intim, dar forte deosebit. Ei merseră astfel până deteră în drum, unde o trăsura, cu patru cai și patru vătășei, așteptă. După echipagi, Depărățean își inchipui că personagiul care insoția pe Maria trebuia să fie prefectul, și gelosia pôte, îl indemna să facă acêsta reflectiune: Ce stare de lucruri... Mai atăția omeni inhămați la serviciul stăpânului, câți cai la trăsura!

Logodnicul plecă cu o vedită părere de rău, ér ea remase prin pădure, singură uitându-se pe vârful copacilor după păseri, séu întinându-se printre vița sêlbatică după lăuruscă, or după frunze atinse de brumă, cari păreau turnate în bronz, atât erau de netede și de tari. Cu frunzele se gătia la cap făcându-și un fel de coronă arginție care se rezemă pe fruntea ei ca pe fruntea unei statui. În adevăr, éră măreț, éră de o sêlbatică poezie a vedé pe acêsta femeie rătăcind prin fundul unui codru urias, fără scop, fără frică, fără călăuză; mergând unde nici ea nu scia; lăsând adesea să trecă pe de-asupra-i paserile pentru cari éră venită, séu oprindu-se la câte o vale și odihnindu-se pe patul de frunze cădute, care-l pregătise tomna și tomnile trecute; lăsând pușca alături și remânând vreme îndelungită într'o mută contemplațiune, contemplațiune care adesea o nemulțumia séu adesea o făcea fericită. Firea într'o pădure e mai bogată și mai acasă la dênșă de cât ori unde, și firea e bună primitore pentru cei ce o caută și o înțeleg.

IV.

Flueratul unei mierle făcu pe Maria să-și uite frunzele de coronă și să pună mâna pe pușcă. Și-strinse rochia binisor impregiurului corpului și plecă în direcția sgomotului. Când se apropie de pasere și-și pregătia pușca să dea, o detunătură se auți din apropiere, ér paserea plecă țipând prin crâncele de alun. Ea se întorse repede spre partea de unde descărcase pușca și vedu pe délul din drépta fumul pe care îl produsese praful. Se urcă printre copaci până la dênșul și dete de Depărățean, stând jos forte liniscit și pregătindu-și méșă.

— A... dvóstră? Plătiți forte bine altfel réul care vi se face. Monetă pentru monetă, — dîse ea, — tremurându-i glasul de mânie. Numai cine a fost vênător pôte scî câta furie îți pôte încăpé în suflet pentru o astfel de catastrofă.

— Nu, domnă Zină. Am voit numai să-ți arét cât te invenineză de mult un lucru așa de mic ca fuga unei paseri, și prin acêsta să te fac a-mi iertă chipul puțin cavaleresc, cu care te-am intimpinat în țiua dintăiu. Dar cum se face, că astăți nu ești îmbrăcată hărbătesce?

— Sciam că o să te 'ntălnesc.

— Da, scieai, — dîse el cu mirare, — și de unde?

— Adecă nu... Imi inchipuiam că o să vènezi astăți, fiind că-i vremea frumoasă și...

— A, da. Apoi o pofti la méșă cu el. Ea se aședă pe érbă și luă un pahar de vin fiindu-i sete.

— Ne cunoșcem de mult, — i dîse el, — și cu tóte astea nu mi-ai spus nici odată cum îl chiémă pe viitorul dumitale bărbat.

— Cum, nu-l cunosci? Eră adiniórea cu mine pe vale. Prefectul județului: Tache Horea.

— Am auțit că e un om forte deosebit.

— Așă pare a fi. Eu nu-l cunosc încă destul de bine.

— Și cu tóte astea peste o lună ori două o sê-l iei de bărbat.

— Ce face cu asta? ori-care ar fi bărbatul meu, trebuie sê-l respect. Eu aș fi voit să nu me mărit nici odată, dar decă trebuie să me mărit, prefer să iau pe omul ales de părinții mei.

— Aveți frumoșe teorii.

Ea se uită lung la dênșul.

— Ați ucis ceva astăți, — îl întrebă.

— Mi-am ucis uritul.

— O... asta deja este ceva. Și eu, din potrivă, mi-am mărit amărăciunile. Ei își vorbeau astfel, la plural séu la singular, după cum voiau a fi mai intimi séu mai ceremonioși.

— Ce fel, și dvóstră aveți amărăciuni, — dîse Depărățean; — dvóstră care súnțeți zimbetul schimbat în femeie, raza veselă a rêsăritului care aduce vèzdului cele dintăiu glasuri ale ciocârței?

— O... domnule, me judecați ca poet. Eu sânt o simplă muritoare.

— Chiar simplă muritoare fiind, súnțeți într'o stare atât de excepțională, în cât amărăciunile nu ve pot turbură viéta. Súnțeți încă forte tinêră, forte veselă, aveți avere, aveți viitor, ve măritați...

— Și óre tóte astea nu le-ați puté dîce de dvóstră ênși-ve?

— Afară că eu nu me mărit.

— Mi se pare că n'ar trebui să ve spuie eu, de acel ceva necunoscut în inima omului, care i împrăștie gândurile pe tóte drumurile; care suflă în pânzele vieții sale ca un Austru de nefericire; care adună deasupra capetelor nóstre nori formați din aburii suspinelor omenirii; care ne innécă cugetul într'o nópte intunecóșă ca într'un mormânt. Femeia, domnule Depărățean, are adesea nemulțumiri, pornite din starea sa de pasivitate pe lume, din delicatetea cugetelor sale, din visurile sale fără sfirșit și pré mari... pré mari, me înțelegi, — dîse ea apucându-l de mână.

— Așă cred, — respunse el cu óre-care recelă

— Cum așă cred?

— Dîce așă cred, fiind că pôte nu te-am înțeles destul de bine. Un vis mare... mai mare de cât un prefect, e cam cu greu; numai un vis cu portofoliu ve pôte scăpă.

(Va urmă.)

Duiliu Zamfirescu.

Din Budapesta până la Sătmar.*

— Schițe de călătorie. —

Ca societar al teatrului poporal din Budapesta, dîlele trecute fui poftit la Sătmar, ca să debutez acolo în o serie de represintațiuni teatrale.

Firesce că am primit cu plăcere invitațiunea, căci mi-se ofería privilegiul d'a merge într'un oraș, unde am mulți cunoscuți, amici buni, nu numai magiari, dar și români.

* Autorul acestor schițe, fiu al Transilvaniei, este un artist de primul rang al teatrului poporal unguresc din Budapesta. Dsa sciind de acasă și studiând și de atunci limba românescă, ș-a propus a scríe și românesce și spre acest scop a ales fôia noastră. Articolul presinte dară nu este tradus din limba ungurêscă, ci e cel dintăiu scris de autor în românesce. Noi îl salutăm cu plăcere, căci umorul escelintelui comic de pe scenă se manifestéză și în acêsta scriere.

Red.

Spre a-mi câștiga niște informațiuni relative la această excursiune, comunicai invitațiunea și lui V. Nagy, unul d.n. regisorii teatrului, carele fiind sătmarian călătorește adese ori la Sătmar și astfel putea să-mi dea deslucirile cele mai bune.

Intr'aceea, caută să ve spun între patru ochi, că de un timp incoci dânsul n'are ochi să me vedă. Pentru ce? O spun verde. Amândoi facem curte unei cântărețe drăgălașe, și de mine el nu mai ajunge la vorbă.

Odată, după o astfel de scenă, supărat până 'n suflet, prietenul Nagy imi dîse :

— Tu faci să-mi uresc ăilele. E bine, o să ai odată și tu parte din urit. Atunci să te gîndesci la mine. Și eu voi fi resbunat!

Intimpinai cu surub această amenințare, căci nu duceam nici o frică de realizarea ei.

Acuma însă, când i comunicai invitațiunea mea la Sătmar, el începîu a suride și eu îl priviam serios.

Apoi imi dîse numai atîta :

— Să nu duci cu tine revolver!

— Pentru ce?

— Ț-oi spune decă vei sosi acasă.

— Fie voia ta. Să nu mai poți dîce, că nu-ți fac nimica după plac

— Ș-acuma du-te la direcțiunea calei ferate și cere-ți un bilet de trecere liberă. Actorilor li se dă bucuos.

— Deu!?

— Calea ferată apuso-resăritenă are puțini călători. Se bucură dară decă își pôte căpētă cîte unul.

Fratele Nagy avu dreptate. La direcție fui primit cu cea mai mare afabilitate. Biletul gratuit mi se acordă cu multă plăcere. Trebuia să cred, că domnii aceia mi-ar da bucuos și chiar un tren separat.

Până la Dobrițin am mers pe calea statului magariar — ca vîntul. Dela Dobrițin până la Sătmar, pe calea societății apuso-resăritene — cu bilet gratuit. Așă ceva n'am mai pătit. Mersul încet al trenului dela Sătmar întrece tōtă fantasia.

Așă de lungă mi-a fost calea această, încat mi-am adus a minte de tōte esagerările cetite. Mi-a venit în minte, că multu poeți se servesc de espresionile : „momentul grozav nu se pōte descrie“, „descrierea stării înfiorătoare e o îndreznelă“, și multe de aceste. Inșe tōte aceste sînt niște fraze gōle, căci cu ocașiunea această m'am convins, că în lume tōte se pot descrie, numai uritul acela nu, care ți se stîrnesce prin mersul încet al trenului sătmarian. Nu s'a născut încă poetul, care să pōtă descrie simțirea această. Nici eu nu voi încerca dară. Dar ca cetitorii să aibă ceva ideie de tortura mea, voi înșiră unele momente din călătoria asta, apoi sănătate bună!

Din capul locului am să notez, că trenul s'a oprit la fie-care sat și cătun cîte 20—30 minute, cari inșe ne păreau cel puțin 50—60 minute.

La o stație conductorul a strigat 20 minute. După ce trecură și 35 minute, l'am făcut atent; el m'a luminat, că șeful nu lasă să plece trenul, pentru că dl *szolgabiró** a inșciintat, că va vini să se urce și el, dar încă n'a sosit, deci îl așteptăm!

— Dar decă dl *szolgabiró* va mai întărđiă o jumătate de cēs, tot așteptă-l vom?

— Așteptă deu, me rog. Dar nici nu-i mirare, că dl *szolgabiró* întărđie, căci precum vedeți, e tină mare. Cu tōte aceste, nu cred să așteptăm mai mult de o jumătate de oră; decă dânsul nu va sosi în dece minute, o să trimitem pe cineva în sat să-l întreb

* Subprefect.

decă binevoiesce să călătorească, ori a cugetat alt ceva?

Așă s'a și făcut. După așteptare zedarnică de dece minute, un argat a pornit încet spre sat la dl *szolgabiró*.

— Dōmne, unde și când va găsi argatul acesta pe dl *szolgabiró*? — imi dîsei desperat, — până atunci pot muri de urit.

Spre norocire, atunci apărū pe cale un cunoscut vechiu, cu pușca în spate.

— Noroc și bani, frate! — i dîsei cu bucurie, — dar ce faci p'ăici cu pușca 'n spate?

— Eu șed aici în satul vecin. Dar tu unde călătorești?

— La Sătmar!

— De sigur să debutezi pe scena de acolo?

— Da. Abiă aștept să sosesc.

— Dar pân'atunci trebuie să aștepti încă.

— Mai zăbovi-vom aici mult?

— Până la pornire poți să vii cu mine.

— Unde?

— La vînătoare.

— Cugeti, că am atîta timp?

— Garantez. Grigia popii de tămăie. Numai inșciințeză pe dl șef, apoi te va așteptă! Și eu am făcut așă mai deunăđi.

— Bine-i! Haidam dară la vînătoare!

— Nu vom merge departe și ori unde vom fi, vom vedē pe șosea trăsura dlui *szolgabiró*, ș-apoi ne vom întorce.

Plecai la vînătoare.

Trecū un cēs și jumătate. Mi se făcū urit și de vînătoare. Când ne rentōrserăm, trenul încă tot sta 'n loc și pe șosea nu vedeam nici o trăsură, care să ne vestescă venirea dlui *szolgabiró*. Conductorul, încălđitorul, mașinistul dormiau somnul fericitilor. Afară de mine mai erau pe tren doi călători, inșe ei n'ar fi grăit un cuvânt rēu pentru cāt bunu-i în lume. Așă mi-se părea, că și ei călătoriau cu bilet de trecere liberă.

În urma urmelor sosi și argatul trimis după dl *szolgabiró*. La întrebarea, că unde a lăsat pe dl *szolgabiró*, mi-a respuns că n'a putut intră până 'n sat, deōrece la mijlocul drumului ciobōtele i-au ramas în tină, și a trebuit să vină napoi, pentru că asta eră o cale mai scurtă, decăt aceea care o avea până 'n sat.

— Dar decă cineva mi-a da ciobōte, — incheiă dânsul, — m'oi rentorce îndată.

Nimene nu i-a dat.

— Decă nu capeți dela nimenea, — i dîsei, — vino, că-ți voi da eu; am o păreche de ciobōte teatrale cavaleresci; incaltă-le!

El vini la mine, luă incălțămintele, nu le putea trage nici pe mâni. Tot am încercat și ne-am trudit, când deodată sosi și dl *szolgabiró*. Mulțamescu-ți ție Dōmne! Bucuria asta încă nu me 'ncerc să o descriu.

Argatul îndată a tređit pe incălđitor și pe mașinist; dar atunci se ivi alta pedecă: focul s'a stins din mașină, prin urmare am fost siliți să așteptăm, până se face foc de nou. N'aveam ce face, am așteptat și asta, și cam peste o jumătate de cēs pornirăm.

Mergeam, mergeam cu 'ncetul, și odată intălnirăm un călător, care ducea o sarcină destul de grea. Conductorul l'a cunoscut, căci i s'a adresat amicabil și per tu:

— Până unde, mei Ioane?

— Până la Sătmar.

— Urcă-te dar pe tren, căci sarcina-ți e grea.

— Mulțamesc, frate, dar grăbesc.

Și el a rēmas jos.

Mergeam, mergeam, și deodată trenul se opri în mijlocul unei câmpii. Ce pedepsă a lui Dăeu, erăș! Aici nu este stație! M'am dat jos, să ved ce nenorocire s'a întâmplat? Nimica. Conducătorul oprise trenul numai pentru că zări niște viorele, pe cari voi să le culgă, spre a face o surprindere plăcută șefului din Sătmar, care e mare amător de acele flori.

Cu toate te poți deprinde, așa și cu uritul; prin pățaniile trecute intru atâta me deprinsei și eu cu această simțire. în cât devenii rece; în loc să-mi fiu smuls perii din cap, am apucat să culeg și eu viorele, fiind sigur că toate lucrurile își au sfârșitul lor. Și nici nu m'am înșelat, căci după ce culeserăm toate viorelele plecarăm de nou.

Insă abia plecarăm, erăș ne oprirăm. De nou me dau jos, și întreb furios, că ce s'a întâmplat?

— Nimica, domnule, — răspuse conducătorul, — numai ni s'a sfârșit cărbunii.

— Ce vom face acuma?

Nimene n'a știut răspunde. În dar ne sfărnam capetele dimpreună cu mașinistul și cu conducătorii, toți stăteau cu buzele drimboiete, inholbându-ne cătră mașină, ca boii în rital popii.

Ceialalți călători scotându-și capetele ascultau cu un aer de mulțămire tânguirile noastre. Acesta vederea m'a tulburat și mai tare. Cine ar pute fi în astfel de situație liniscit și încă cu voie bună?

Liniscea lor, precum și zimbetul crud, numai atunci le-am înțeles, când conducătorul mi-a spus, că dâșii sânt o păreche nouă, care tocmai acuma își face călătoria nupțială. Atunci am vădut, că lor nu le-ar pră păsă să ajungă numai peste două săptămâni trenul la Sătmar. Din asta esperință insă am învățat, că nu e bine a călători cu astfel de persoane.

Deci întorcându-me de nou cătră conductor il întrebai: Ce să facem?

Ceialalți răspuseră: Nu șcim domnule!

În urmă și mașinistul își luă libertate a-și deschide gura cu o rară înțelepciune, dîcînd:

— Ore, domnule, ce să facem?

Toate aceste causeră multă plăcere și desfătare unui purcar, care răzimat pe un bêt, căută liniscit la noi. Ți-se părea, că omul acesta a vădut încă multe scene de aceste. Așa se vedea și din răspunsul ce ni l'a dat dîcînd:

— Șciți ce, domnilor? N'aveți ce întârziă atata. Sătmarul nu e departe, deci alegeți între două: séu împingeți trenul, séu mai bine mergeți pe jos!

— Bine, dar de toți sîntem 6 ênși, dintre cari mirii știu că nu ne vor ajuta, că dóră nu-s nebuni!

Eu simțiam foarte bine pozițiunea noului bărbat, și decă eram în locul lui, nu să ajut, ci putend face, aș fi legat și rôtele.

— Așa dară, — dîse purcarul, — ve dîc alta ce.

— Vorbesc, pentru Dăeu, vorbește!

— Bine, bine, numai nu me spintecați!

Apoi purcarul ne dete un sfat înțelept: să mergem cu toții la vii, să culegem mlădițele și să facem cu ele foc. Mare ești Dómne!

Peste o óră trenul plecă de nou.

Eră inaintam, insă așa de lin, încât stam să ne bunesc de urit. Incepui a filosofa: „Umblă 'ncet, să umbli mai mult“, — „cine grăbesce, întârzie“. Simțiam că se apropie o catastrofă fizică.

Ce-i viața? — cugetam intru mine. Pentru ce să trăiesc eu mai mult? Eh! stinge-te te viața mișea!... Acuma înțeleg! Vr'o bandă de lotri m'a incungiuurat... Și eu cugetam, că merg la Sătmar!... Tote-s calculate înainte... Trenul nu pôte merge așa... Și pur-

carul a fost complice... Vorba lui despre Sătmar a fost premeditată... Așa-i! Hoții me duc să me omóre, și eu am fost orb de n'am observat toate aceste... Insă nu, nu me veți învinge. Nu! Eu ênsu-mi voi sfârși viața... A trecut mult de când s'a făcut nôpte, acuma nu-s 9 ore, ci sîntem la mieđul nopții. Și încă tot mergem! Așa-i, așa, am cădut în cursa lotrilor internaționali... despre cari am cetit prin romanuri. Vai! Vai! Ajutor! Ajutor! Despachetez... o pușcătură și totul se va sfârși...

Revolverul nu eră în giamantan... Hah! Acuma pricepe!... Așa dară și Vincențiu Nagy face parte din...? ! Țeu! Așa trebuie să fie! Bunăvoința lui, stăutul mistic, au avut scopul să nu pot scăpa din mâinile lotrilor, să nu me pot sinucide. Insă te-ai înșelat, amic nefidel; eu voi fi învingător... Me pun înaintea trenului.

Deschid iute ușa, și fug înaintea trenului cu vre-o 50 pași, me culc pe calea ferată, așteptând mórtea și-gură. În cuget imi luai remas bun dela consăngeni, dela amici, dela Vincențiu Nagy pe care l'am iertat spiritalmente, sărutai scena teatrului poporal, pe colegii mei remași acolo, și când terminai toate aceste, trenul eră încă tot departe.

Când mi se uri și cu așteptarea mórții, odată hopp! me scol. Mi-a venit în minte, dar decă totuși mergem la Sătmar!... Publicul de acolo e incunoscînt deja despre debutarea mea... biletele-s vîndute... E drept, că banii se pot innapoia, insă publicul totuși rămâne înșelat. Ce fel? Să nu joc eu mîne? Dar decă ar trebui să trec prin o pădure de cuțite?! Așa-i! Nu me voi sinucide. Nu me pot sinucide, afșurile sînt tipărite și împărțite.

Trenul flueră. Ah! știu pentru ce. Să me 'ndepărtez din cale. Bine, me duc și me urc erăș în coupé, căci mîne trebuie să joc în „Pêrul dînei“. Incercai să dorm și reușii. După ce am tras un puu de somn, deodată auđii strigându-se: „Sătmar!“

Nu mai puteam de bucurie. Me dedui jos iute. Insă mai ântêiu voiam să mulțănesc mașinistului, că a fluerat ca să me scol din calea trenului.

— N'am vădut eu în cale pe nimenea, — dîse mașinistul.

— Dar pentru ce ai fluerat?

— Pentru că eram numai de o pușcătură dela Sătmar.

— Insă dela fluerare până 'n Sătmar eu totuș me săturai de somn.

— Să ve fie de bine!

În timpul ce intrai în oraș, hotării, că la rentórcere, până 'n Dobrițin voi merge cu trăsura. Am și făcut tocmea cu un căraș. Nu me va păcăli pe mine mai mult societatea apuso-resăritenă cu biletul seu gratuit!

Alecsiu Solymosi.

Studii limbistice.

— O sută de etimologii revindicate. —

(Urmare.)

18) *Ghiob, neghiob*. Cuventul „ghiob“ încă nu este cu totul perdut din limba română, căci se dîce „drum ghiob“, adecă: drum bătut, neted, neglimpuros (neghimpuros), neglionțuros. Dl Dimitrie (Mita) Milețicu din Bănat dela Oravița, care a călătorit în afaceri comerciale mulți ani în România, imi spune, cumcă și în Țera-Oltului a auđit din țărani dîcînd „drum ghiob“ adecă: neted, bătut, bun de călătorit. George Petculescu, cunoscutul director de societate teatrală din

Austro-Ungaria, care a călătorit toate provinciile române, imi împărtășese, cumcă călătorind cu trupa sa teatrală în anul 1875 dela Apahida din Ardeal la Năsăud, căraușii (cocieșii) români au spus, cumcă dela „Capul turcului” spre Năsăud este drum „ghiob”, adică: este neted, bătătorit, neglimpuros, neglionțuros. Despre acest înțeles al cuvântului „ghiob” mărturisesc și „neghiob” căci acesta după graiul din Banat nu însemnă nimic alta de cât „necioplit” adică: contrariul dela „ghiob”. Când ȕice Românul „om neghiob”, atunci înțelege „om necioplit, dur”, cu tot aceea ce ȕice Germanul „ungehobelter Mensch”. Drept aceste înțelesul de: nătăreu, gogoman, netot, tēmp, nebun, dur, este secundariu și figurat în neghiob. Fără aceasta adevărată definițiune a cuvântului nici că se pōte cercetă și află etimologia.

Dl Hășdēu: Columna trăiană, anul VII tom. I, București pag. 97—123 scrie un tractat întreg despre origina cuvântului „ghiob” și „neghiob” făcēndu-l de origina traco-dacică, dar tot tractatul rămâne ipotesă, fiind că este intemeiat pe premise false. Dl Cihac: Dict. etym. daco-romane, éléments slave etc. pag. 215 deduce cuvēntul „neghiob” dela paleoslov. „nogodnŭ”, care are înțelesul de: ingratus, displicens lat., rus. „negodnyi”, care însemnă: neapt, nedemn; dar înțelesul cuvēntului, precum și materialul nu concede absolut această etimologie.

Origina cuvēntului este apriat dela „globus” lat., căci în tot ce este rotund, zace și conceptul de: neted, asemenea, neglionțuros. Afară de această, după Diefenbach: Glossarium latino-germanicum, mediae aetatis, Francofurti a/M. 1857 pag. 265 însemnă „globus” și „vaiēgă” (cilindru), Walze germ. „globisare” însemnă: a vaiēgă, walzern germ. și „globatus” (globalis): schibelicht, welzelicht germ., adică: loc neted, asemenea, unde poți aruncă în bile, în urmă „globare” însemnă și a face: un loc neted (plan) asemenea, scheinlicht, schubrecht machen germ. Tot astfel de „glob”, adică „ghiob” se face și drumul prin rōtele carelor, care-l calcă. Din „globus” lat. prin iotizarea și inmuierea lui „l” s’a făcut apoi după regulile limbei „ghiob”. Dicționarul Academiei române (glosariul), București 1871 pag. 414 numesc cuvēntul neghiob între cuvintele străine, dar totuș întrebă, ore nu stă „neghiob” pentru „neglob”? de orece în toate limbele tot ce este rotund, precum este și „globul”, involvă în sine și ideia de „pricēput” (mai bine ar fi ȕis: de neted, de plan, de neglionțuros); se vede cumcă și autorii dicționarului Academiei române, nu au știut definițiunea adevărată a cuvēntului.

Deci se adevărește, cumcă „ghiob” și „neghiob” sânt vechi monumente de limba romană rustică, păstrate în limba daco-română.

19) *Creț*. Înțelesul acestui cuvēnt este: crispus, rugosus, plicatus lat., crēp, ride, pli (repli) fr., kraus, runzelig, gefaltet germ. Înțelesul cuvēntului se ilustrăză mai bine prin următoarele frase: om cu pērl creț, om cu crețuri în față, cămēșă increțită (a cărei pōle sânt toate increțite), am șēdēt pe șubă ori țolă și s’a făcut totă crețuri, omul acesta pășesc creț și măreț.

Din cauza, că înțelesul de „plica” „plicatus” lat., nu eră încă deslucit, a devenit și etimologia cuvēntului incurcată. Dl Cihac: Dict. etym. daco-romane, éléments slave etc. pag. 82 derivăză cuvēntul dela paleoslov. „kratu”: tortus lat., „kratiti se”: torqueri, „krentati”: flectere lat., rus. „krutyi”, „krutu”: tordu fr. „krutiit” tordere fr., pol. „krety” (resp. crenitl): tordu fr. gedreht germ. „krecic”, „kracic” (resp. crencici, croncicii) crēper fr. drehen germ., „kret” (resp. crenit): torsion fr. drehung germ., neosl. croat. „krut” (gros, dur),

sērb. „krecav”: crispus lat. Dar aceste etimologii ale dlui Cihac nu sânt adevărate, de orece materialul cuvintelor apoi a parte și înțelesul lor este contrariu. Dl Cihac, în contra tuturor legilor limbistici, combinăză cu cuvēntul „creț” și cuvēntul „crunt”, „cruca”, „scrinti” și „scruntar”, void a-ș inlesni deducerea dela aceleași rădēcini slave, ceea ce nu este cu puțință. Dl Hășdēu în „Cuvinte din bētrani” deduce cuvēntul „creț” dela „crispus” lat., ce nu se pōte, pentru că nu se pōte rectifică trecerea lui „p” în „t”. Dl M. Gaster* derivăză pe „creț” dela „krauss” germănesc, adică sășesc, din Transilvania, dar această etimologie din punct de vedere istoric nu are nici o verosimilitate pentru sine. Dicționarul Academiei române (adică proiectul ei), București 1871 pag. 969 încă derivăză cuvēntul „creț” dela „crispus” lat.

Eu am aflat, cumcă „creț” pōte sē derivate: a) din „con—rezzo”, care este compus din prepusețiunea „con” și din „riccio” ital., care însemnă: crepu fr., krauss germ., de orece dialectele italiene fac „rezz” din „riccio” (Toni: Vocabolario bolognese-ital. Bologna 1850 pag. 331); astmod din „con—rezzo” ar purcede „cu—rezzo”, și în urmă prin contragere „creț”, b) din „cirrus” ori „cirus” lat., care însemnă „vuclu”, boucle fr. Haarlocke germ., dar însemnă și „crețuri” în vestiminte. Din „cirrus” după Diefenbach: Glossarium latino-germanicum mediae aetatis, Francofurti a/M. 1857 pag. 123 se formăză „cirtus”, eră din „cirtus” se pōte formă ușor „cirtius” și „cirtius”, în urmă prin metatesa lui „r” „cirtius” ori „cirtius” și din acesta „crețiu”, c) din „grinzo” și „grinza” ital., care însemnă „rugosus” și „crispus” lat., runzelig, faltig, krauss germ., și care în dialectul romagnol (Morri: Vocabolario romagnolo-ital. Faenza 1840 pag. 381) sună „grett” cu semnificațiunea de: increpat, arricciato ital. „Grinzo” ital., prin sincope, adică prin lăpēdarea lui „n” devine „grinzo” și prin strămutarea lui „g” în „c” „crizo”, de unde apoi „creț” romănesc.

Și acest cuvēnt se vede a purcede din limba romană rustică.

20) *Moș, moșe, moșie*. Cuvēntul „moș” însemnă: a) tatăl tatului, avus (stră—moș, pro—avus) lat., grand père fr., Grossvater germ., b) om bētrân, senex lat., vieillard fr., Greiss germ.

Cuvēntul „moșe” însemnă: a) mama mamei, avia lat., grand-mère fr. Grossmutter germ., b) muier bētrână, c) muier, care stă întru ajutorul născătoarelor, obstetrix lat., sage-femme fr., Hebame germ. „Moșe” în înțelesul din urmă, se ȕice și „moșnică”, și chiamarea ei se numesc „moșit”. Verbul: a moși, însemnă a da ajutoriu ca moșe unei născătoare. Moșa, care stă întru ajutorul născătoarelor se alege numai din consăngeniții mai de aproape, și a bună sēmă în vechime a implinit manș bētrână această chiamare; se cere sē fie muier scăfōre (cu esperiintă, precum arētă și nomenclatura francesă) și de incredere de care sē nu se rușineze născătōrea. Cuvēntul „moșie” însemnă: a) patrimoniu, hereditas lat., b) proprietate funduarie, dominiu, complex de pământ.

Moșie după firea lucrului derivăză dela „moș” și nu pōte însemnă nimic alta de cât: averea ereditată dela moși strămoși. Este pe deplin aceea ce în legile Ungariei se numesc pur și simplu „aviticum” lat., care cuvēnt este format din „avus” (moș) lat., și însemnă formal „moșă” noastră. Moșia, este contrariul de binele stacit prin sine însuși, va sē ȕică lui „aviticum” este contrariul „acvisitum”. „Aviticum” al legilor Ungariei nu este alta decât „avitinus”, „avitus” și „avinum” al

* Precura arētă dl Cihac în: Romanische Studien de E. Böhmer, Bonn 1880 fasc. XV pag. 453.

latinătății evului de mijloc, care înseamnă „biens aviti-
lius“ fr., este „avitica haereditas“, și „predium avitum“,
este „terra avica, avita“ a aceleiași latinătății; este
„pappaux și „papoage“ (les biens de ses aïeux, héritage
de ses pères) al limbei vechi franceze, care derivă
dela *πάππος* grand-père fr. Grossvater germ. Veți
despre toate aceste Du Cange: Glossarium mediae et in-
fimae latinitatis, Parisii 1840—1850 tom. I pag. 493 și
494 și tom. VII pag. 252, apoi Diefenbach: Novum
glossarium latino-germanicum mediae aetatis, Franco-
furti a/M. 1867 pag. 42 sub „avinum“.

De aci vedem, cumcă cu drept cuvânt numesce
fragmentul istoric de Huru, precum și alte documente
vechi și „patria“ cu numele de „moșie“. „Moșie“ cu
înțelesul de proprietate funduare, dominiu, complex
de pământ, este formațiune secundară, derivată. Cu-
vântul „moștean“: haeres lat., héritier fr., Erbe germ.,
este contras din „moșitén“, asemenea și verbul „moșteni“.
Tot asemenea e contras și cuvântul „moșnén“ din
„moșinén“, care din urmă formă există încă în limbă-
ne. „Moștén“ cu semnificațiunea de „indigen“, de
„vechiu locuitoriu“ în țară, are înțeles secundariu, de-
rival.

[d] Cihac: Dict. etym. daco-romane éléments slave
etc. pag. 596 desparte cuvântul „moș“ de „moșie“ și
când, că acesta din urmă nu se derivă dela cel din-
tău, și apoi pe amândouă cuvintele le deduce din lim-
ba turcă; anume deduce pe „moș“ din turcescul
„mousinn“: âge, vieux fr. alter, alt germ. aducându și
pe albanesul „motsim“ cu asemenea înțeles în combina-
țiune, ăra „moșia“ o deduce dela turc. „Mulk“ cu în-
țelesul de: proprietate, dominiu, complex de pământ.
Așa dar după dl Cihac socotind, Românii nu au avut
nici „moș“ nici „moșie“ până în al XIV ori XV secl
când au străbătut turcii în Europa și în pământurile
române? Dl Hășdău: Cuvinte din bătrâni, Bucuresci
1878 tom. I pag. 294 face mai întâiu analiza deriva-
telor „moștén“ și „moșneg“, spune apoi că cuvântul
„moș“ a trebuit să sune la început „most“, dar a pe-
rit „t“ din capet, derivând pe acest drum cuvântul
nostru „moș“ dela albanesul „motsim“ (prin metatesa
lui „ts“ în „st“), care înseamnă: bătrân.

Noi am aflat a fi acest cuvânt de origină din Ita-
lia. În Monti: Vocabolario dei dialetti di Como, Milano
1845 pag. 155 stă „musc“, care se răspunde „muș“
pentru „tată“ și pag. 156 „muscia“, care se răspunde
„mușă“ pentru „mamă“, apoi în supliment pag. 400
se află și „mose“ care se răspunde „moș“ pentru tată.
Tot în Monti opul citat pag. 147 vine înainte „miese“
pentru: nonno, padre del padre ital., adică pentru ta-
tal tatălui, și spune că e compus din „mio-sere“ (mes-
sere), din „mio-sere“ se face apoi după tipul de „me-
see“ și „mosee“ precum vom vedea mai în jos, de unde
se formeză în urmă „moșia“. ăra în Monti opul citat
pag. 153 aflăm „mosina“ pentru adunare de avere,
producând și frasa: „fa mosina“ cu înțelesul de: adu-
nare peculio ital.; aci vedem prin sincope, adică prin
lăpedarea lui „n“ „moșia“ noastră. În Monti: Vocabo-
lario della Gallia cisalpina e celtico, Milano 1856 pag.
68 aflăm ăra „miese“ pentru „moș“, adică: pentru tatăl
tatălui, îndrumând la „mossen“ din latinitatea evului de
mijloc. Drept aceste în Du Cange: Glossarium mediae
et infimae latinitatis, Parisii 1840—1850 tom. 4 pag.
559 aflăm „mossen“ despre care se țice: „In Aquita-
nia, Occitania, Vasconia, Bernearno et alibi, voce com-
posita ex mos et sen, quasi dicens: meus senior“. În
Banfi: Vocabolario milanese-ital. Milano 1852 pag. 546
stă „messée“ pentru: nonno, avolo, il padre del padre
o della madre ital., adică: pentru tatăl tatălui și al
mamei. În Olivieri: Dizionario genovese-ital. Genova
1851 pag. 283 vine înainte „messé“ și „messiav“ pen-

tru „moș“, adică: pentru tatăl tatălui. Couzinié: „Dic-
tionnaire romano-castraise, Castres 1850 pag. 347 are
„moussu“ pentru „monsieur“ fr.

Deci se adevăresce, cumcă cuvântul „moș“ nu
pöte proveni, nici din turcescul „mousinn“, care în-
seamnă „bătrânță“ și „bătrân“, nici din albanesul
„motsim“, care derivă dela „mot“ (an) și înseamnă:
annosus lat., bejaht germ., de örece nici materialul cu-
vântului (mai vörtoș aceluia albanes), dar nici înțelesul
logic nu concede această derivațiune. Se cere înțelesul
primitiv de „tată“ și de „tatăl tatălui“, pe care-l aflăm
numai în dialectele italiene. Așa dară cuvântul „moș“
derivă: a) său din „moș“ al dialectelor italiene cu
înțelesul de „tată“ înălțându-se la înțelesul de „avus“
lat., de „tatăl tatălui“, ca să facă loc cuvântului „tată“,
care din urmă la din contra trebuia să rămână afară
din limbă, b) său din „miese“ și „mesee“ al dialecte-
lor italiene, cu înțelesul de „moși“, adică: tatăl tată-
lui, care este compus din „mio-sere“, unde prefăcân-
du-se „mio“ în „mo“, ca în toate limbile romane și
dialectele lor, produce pe „mo-seu“ ori pe istoricul
„mossen“ al dialectelor franceze, c) său limba română
amesurat puterii sale dinamice, a dezvoltat din „miese“
și „mesee“ pe „moș“, făcând mai întâiu „mesee“, apoi
înălțând pe „é“ în „o“ (ca „porumb“ din „palumba“
și „botez“ din „baptiz“) și convertând pe „e“ din capet
în „i“ scurt.

Drept aceste se documenteză, cumcă cuvântul
„moș“ împreună cu derivatele sale, este una din cele
mai vechi urđiri de limba română rustică din Italia.

21) *gol*. Cuvântul acesta înseamnă: a) vacuus lat.
vide fr. leer germ., b) nudus lat. nu fr. nackt germ.

Dl Cihac: Dict. etym. daco-romane, éléments slave
etc. pag. 123 deduce acest cuvânt dela bulg. „gol“, „go-
lut“: nudité fr. Nacktheit germ., pol. „goly“, boem.
„holy“, neoslov. cr. sêrb. „gol“, cari toate au înțelesul
de: nudus lat. nu fr. nackt germ. Dar dl Cihac nu în-
trebă, nici ne spune de unde vine cuvântul cu celalalt
înțeles, adică cu înțelesul de: vacuus lat., vide fr.,
leer germ.

Noi am aflat în Burguy: Grammaire de la langue
d'oïl, Berlin 1856 tom. III glossaire, pag. 395 „vole“ și
„veule“ cu înțelesul de: vain și vide fr. eitel, leer
germ., va să țică chiar cu înțelesul cuvântului româ-
nesc, care din „vole“ prin strămutarea lui „v“ în „g“,
ca în „fagure“ din favus-favulus lat., „negel“ din nae-
vus-naevellus lat. Origina cuvântului zace în „vola“ lat.,
care înseamnă: a) palma mânei, paume de la main fr.,
flache Hand germ., b) o butöră (butörcă), creux, con-
cavité fr. Höhlung germ. În Diefenbach: Glossarium la-
tino-germanicum mediae aetatis, Francofurti a/M. 1857
pag. 628 vine înainte „vola“ cu înțelesul de: sterilis
(equa); concavitas manus, pedis, alarum, fructus arboris
lat. Va să țică nu numai „gol“ cu conceptul de
„vacuus“ lat., ci și de „nudus“ lat., căci palma e tot
deodată și „pele-gölă“, când țice Românul: për ca în
palmă. Dar afară de acesta, semnificațiunea de „vacuus“
lat. este cea primitivă, ăra cea de „nudus“ lat. deriva-
tă, secundară. Veți despre acest cuvânt și cele ce a
scris Diez: Etym. Wörterbuch der rom. Sprachen, Bonn
1853 pag. 744 sub „veule“.

Deci se adevăresce, cumcă și acest cuvânt se ur-
desce din limba română rustică, cumcă este de straor-
dinarie vechitate, și cumcă din limba daco-română a
intrat în limbile slave, căci decă ar proveni din lim-
bele slave în limba română, atunci ar trebui și în lim-
bele slave să se afle amândouă înțelesurile cu-
vântului.

(Va urmă.)

Simeon Manguica.

Cronică bucureșcă.

— 10/22 maiu.

(A doua aniversare a încoronării.)

Sunt 10 ore seara. Pe o lună ca ziua me 'ntorc sătul de privelisea „serbării publice cu iluminatiune și focuri de artificii”, sfârșit de o oboselă și muiat până la piele. Căci a ploat bine până când luna se vină a-și mestecă lumina-i cerescă, cu aceea a gazului aeriform, a electricității și a tuturor materiilor combustibile puse în serviciul sărbătorii naționale de astăzi, cari ne atrăsese de prin toate colțurile Bucureștilor, ca pe neseceroși fluturi de noapte zarea unui foc.

La 9 ore, me aflam în fața palatului regal, cu umbrela 'ntinsă, cu picioarele 'n apă. Ploa și nici pas să străbați înainte prin mulțimea care se îngrămădise aici așteptând eșirea Regelui. În sfârșit escorta de gendarmi călări deschide marșul; trăsura regescă, trasă de 4 cai mănăți la Daumont, se pune în mișcare. Regele, înfășurat într-o mantă de ploaie, are la stânga pe principele Ferdinand, 'er în față pe principele Carol, amândoi ținând în mână, drept stavilă între capetele lor și ploaia care curgea cu încăpăținare, câte o umbrelă. Trec, și mulțimea prinsă de frigurile unui entuziasm, pe care toate gălețile de apă ce ne muiase oșele, nu putea să-l moie, năvăli în urmăle. Și vai atunci d'acela care s'ar fi opus curentului poporului suveran! Trebuia vrând nevrând, ca prins de acelaș entuziasm, să te lași în voia lui. Ce poți să mai ții atunci de cât să repeți vechia sentință: Vox populi, vox dei, urmând a fi țărît de valul poporului? Norocul însă m'aduse lângă un felinar: el mi-apără ca un far mântuitor în mijlocul acestui nou fel de ocean, care me sbugiumă între valurile-i de umbrele, de picioare și de cote, și sigur că ori cât de mare ar fi entuziasmul poporului, totuși el va respecta felinarul primăriei, m'agățai de el și, făcându-mi o pavăză din pedestalu-i de tuciu, putui stă locului până când mulțimea se mai rări și entuziasmul se mai răci.

Atunci trecui înainte. La grădina episcopiei, care era îngrădită într'un cerc de flăcări, făcui la dreapta 'mprejur. Dar cum nu e greu de a merge înainte, ci de a te întorce pe urma pașilor tei, a trebuit să schimb trotuarul. D'altmintreli asta mi-a folosit că puteam să admir acum și privelisea ce înfățișă șirul zidurilor din partea pe care venisem. Căci în adevăr, cu tot timpul cel rău, cu totă ploaia care topise lămpioanele atârinate de numeroșele lanțuri de verdeață întinse atât în lungul cât și în latul stradelor în mii de arcuiri înfrumusețate cu stindarde, corone și flori, iluminatiunea n'a lăsat nimic de dorit. Fie-care casă încinsă într'un brau de flăcări; pe fie-care balcon, un sôre; o devisă; la fie-care ferestă, d'asupra fie-cărei uși, candelabre, lămpioane, pahare seu globuri în diferite forme și culori, tablouri alegorice seu portretele MM. LL. frumos împodobite. Trebuie să esceptez numai casele nerevisioniștilor cari erau cufundate în cel mai adânc întuneric. Din norocire pentru iubitorii de iluminatiuni, aceste erau pre puține. Printre celelalte se deosebiau: palatul Regal, al prefecturei de poliție, al legațiunii Ruse, al Societății „Dacia-România”; ministerul cultelor și instr. publice; al justiției, al financelor; cluburile Junimeii, Regal, Liberal și al Conservatorilor; Teatrul Național; casele Lahovari, Capșa, Socec, Mândi, ș. a.; hotelurile

Hugues, Broft, Mano, Oteteleșan, Imperial și de Boulevard; magazinele Auxvilles de France, Fain, M-me Blanche, Jobin, ș. a., toate aceste numai pe calea Victoriei. Stradele Lipsani, Carol și Boulevardul încă nu remăsese mai pe jos.

Ajungând în piața teatrului, care avea o înfățișare feerică, ploaia încetase. Me oprii un moment, ascultând musica ce cântă aici și privind focul de artificii care nu încetase a detună în grădina Cismegiu, nici când ploaia era în toiul ei; dar asta pentru că nu mai puteam înainta: Regele se reîntorcea urmat de aceeași mulțime entusiastă care ânteu me țarise în cursul ei.

Și-acum mulțămesc cerului, că me ved 'er la masa mea, teafăr cum am plecat, căci p'aci una din umbrele cari se 'ncurcau printr'a mea era să-mi scoță un ochiu: găsiă pôte c'am pre mulți, socotind și sticlele dela ochelari.

*

Partea cea mai mulțămitoare a sărbătorii a fost defilarea. Cu 2 césuri încă înainte de ora hotărîtă, tribuna cea mare, construită d'a lungul palatului universității, pe boulevard, era înțesată de invitați. În față, în dreapta statuiei lui Mihaiu Bravul era tribuna regală, înfrumusețată cu mult gust și măiestrie, unelte militare. Acesta tribună, de formă patrată și având într'unul din colțuri un fel de balcon, rezervat tinerilor principi, era hotărît persoanelor de cea mai înaltă considerațiune. Tribuna mare avea în mijloc o cupolă, umbrită de bogate draperii și capitonată cu frumoșe țesături naționale brodate cu fluturi, lăniță și fir: acesta era rezervată corpului diplomatic; în dreapta și 'n stânga se întindeau două aripe împărțite astfel: de-o parte tribuna dómnelor, apoi tribuna mare, — de alta tribuna deputaților și senatorilor, apoi 'er tribuna mare.

Ghirlande de verdeață, vase cu flori, corone și statuie: nimic nu lipsia.

La ora 12 Regele, călare și urmat de casa militară, ia loc în fața statuiei lui Mihaiu și defilarea începe în ordinea următoare:

- 1) Delegații săteni ai județelor cu drapelele lor.
- 2) Elevii școlilor superioare, secundare și primare asemenea cu drapelele lor.
- 3) Veteranii dela 1848.
- 4) Răniții ultimului resbel.
- 5) Armata aflată în garnisonă.

Total s'a urmat într'o ordine desevărsită; ținuta trupelor a fost admirabilă și mulțămirea generală.

Timpul care de dimineță era amenințator, se înseninase; sôrele scaldă cu vesele rațe tabloul marelui defilării căruia mii și mii de capete i serviau drept cadru, 'er delegații și răniții își promiteau să benchetuiască la șosea, cu cea mai mare poftă.

Tot ca dênșii imi promiteam și eu o frumoșă privelisea a acestui banchet, care era să aibă loc la ora 4 și 1/2. Pân'atunci, după ce abia scăpai de pe boulevard cu destulă greutate, me 'ndreptai pașii cătră episcopie, spre a trece în revistă înfrumusețările de ocazie ce se făcuse. Peste tot locul era atât de bine gătit, în cât, de și sătul de așa privelisea, nu m'am putut opri d'a merge tot mai departe. Covôre scumpe, stindarde, flori, arcuiri și corone, pretutindeni: întreg orașul îmbrăcase haina-i de sărbătoare.

Când 4 ore băteau la orologiul arsenalului, eșiam din casă pentru a-mi lua drumul spre șosea. Pân'ă nu ajunge însă la poartă, o ploaie torențială amestecată cu grindină sparse norii ce se grămădise pe nesimțite, rēcorind într'un chip destul de neplăcut bucuria generală. Reîntrai în casă nemulțămît și eu de astă dată, ca „antreprenorii cu totă stima” de grădini publice, că nu ne mai slăbesc cu-atâta ploie, care a început să ne obosescă.

A. C. Șor.

Două glume.

— Episode din viața lui Andrei Mureșan. —

Di I. N. jude la tribunalul din Oradea-mare ne povestea următoarea istorică :

Poetul Andrei Mureșan trăia bine cu preotul ungar Vitus din Türr lângă Turda.

Vitus a invitat mai de multe ori la casa-i ospitală pe poetul. Odată apoi acesta îl și prevesti, că în cutare zi are să vină cu mai mulți prieteni.

Sosind oșpeții la casa preotului, pe ușa acestuia zăriră următoarea inscripțiune în limba ungară :

Ha jöttök, lesztek!

Ha hoztok, esztek!

(Dacă veți vini, veți fi aici; dacă veți aduce, veți mânca.)

Poetul surprins de acesta intimpinare, își dișe: Las că ț-oi răspunde eu! Apoi invită și el la sine pe amicul seu.

Vitus primi cu plăcere acesta invitațiune și-l inscripționează și dănsul de venirea lui.

Atunci Andrei Mureșan ședea la Sibiiu. Vitus sosind în ziua fiesată la amicul seu, pe ușa acestuia găsi următoarea inscripțiune :

Asta-i casă creștină,

Cu natură românească;

Ce s'aduce, se primesce,

Dar de dat — Dămne feresce!

Cu toate aceste, amicii — își petrecură bine.

Literatura și arte.

Poesii noue de regina României. Cetim în ziarele străine, că regina României, Carmen Sylva, va publica la toamnă un volum nou de poesii originale

Memoriul dlui Șuluț. Din Memoriul dlui Iosif Sterca Șuluț de Carpeniși a apărut la Sibiiu partea a 5-a, cu cuprins variat și interesant. În această parte, ca în celelalte, autorul dând fiilor sei învățături practice, le povesteste într'un mod plăcut impresiunile și esperințele sale, comunicându-le și de asta-dată niste episoade interesante din istoria noastră națională mai nouă. Cartea, la care vom reveni, se imparte în următoarele capitule: I. Pe cine să-ți alegi de nevastă. II. Revoluția pacinică. III. Un vis. IV. O cină veselă. V. Statarium. VI. Episoade eroice. VII. Pățaniile unui nume cu ortografia. VIII. Încă odată la memoria mitropolitului A. S. Șuluț. IX. Dă-mi și decă n'ai. X. Mai sănătos de cum a fost. XI. Încă odată aprețieri simpatice. — Prețul broșurei e 60 cr. Vinițul curat e destinat pentru școala de fetițe române din Sibiiu. Partea a șesea va urma.

Artiști români la Paris. În „Salonul“ de expozițiune artistică din Paris au espus pe acest an: în secțiunea picturii dnii Grigorescu, Demetrescu Mirea și Eug. Ghica; în secțiunea sculpturii dnii Georgescu și Ionescu. Unii din artiștii acestia au figurat și în anul trecut în „Salonul“ din Paris, la care — vedem cu bucurie — din an în an sântem mai bine reprezentați.

Sculptorul Georgescu din București este însărcinat de ministerul instrucțiunii publice din România să facă două busturi mari ale Domnilor Mateiu Basarab și Vasile Lupu. Aceste busturi se vor așeză lângă palatul universității din București.

Meșterul Manole În diarul „Biserica ort. rom.“, S. Sa Archimandritul Ghenadie Enacean a întreprins un important studiu asupra personagiului atât de popular cunoscut, Meșterul Manole. Părintele Ghen. Enacean stabilește adevărul asupra legendarului Manole, și venind la naționalitatea acestui vestit meșter, la multe probe adaugând și pe aceea a permutării sediului civil și eclesiastic al autorităților române din Sirmiu (Moesia) în Tesalonica, autorul dice: „Acum decă luăm în considerațiune aceste vorbe ale lui Iustinian, se arată strămutarea prefecturii din Sirmiu, cu o populațiune care numai grecă nu e, și de alta parte decă adăugăm și aceea, că populațiunea Salonicului, în element flotant, în negustorime, este macedo-română numai, și cu excepțiune grecă; decă în fine întorcem atențiunea noastră și asupra considerantului istoric, că locuitorii suburbiilor Tesaloniceului au fost totdeauna români de origine seu bulgari; atunci, Meșterul Manole, fiul vre-unui suburbiaș din Tesalonice numai grec nu putea să fie, după cum a diș Barski, nereflectând asupra dișelor sale. Judecând însă după numirile de Manole și mai ales Manea, noi cutezăm a afirmă, că el trebuie să fi fost Macedo-Român“.

C e e n o u ?

Regina României petrece încă la Neuwied, de unde se va întorci în țară în întâiele zile ale lui jun Maj. Sa va merge drept la Sinaia, unde clădirea castelului regesc se va termina în curând. Acest castel va ave o sută de încăperi.

Sciri personale. Dl Isidor I. Pop, aspirant de medic secundar în Allg. Krankenhaus la clinica profesorului dr. Bamberger din Viena, fu promovat la 11 l. c. la gradul de doctor în medicina universală. — Dl Ioan Clintoc, profesor la gimnasiul din Beiuș, a făcut la universitatea din Budapesta censură de profesor din filosofie și din studiul limbei române.

Hymen. Dl Petra-Petrescu, funcționar la filiala „Albine“ în Brașov, la începutul lunei curente ș-a serbat cununia cu dna Filipescu în Brașov. — Dl Ioan Siantru ș-a fidanțat de soție pe domnișora Livia Pop în Mureșeni, la 8/20 maiu.

Nuntă de aur. Dl Ioan Cassan la 8 l. c. ș-a serbat în Hațeg căsătoria sa de aur cu soția sa dna Maria n. Stanislav, având bucuria d'a vedé în giurul lor o mulțime de consăngeni și descendinți, între cari se află și dl Cassan c. r. major în regimentul de infanterie nr. 31.

Incoronarea țarului este în săptămâna acesta evenimentul cel mai mare în Europa. Acesta se va face la 27 l. c., dar festivitățile începură încă din 20 l. c. Actul de frunte pân'acuma a fost intrarea solemnă în palatul Creml din Moscva. După încoronare vor urma o mulțime de serbări, cari se vor incheia la 9 juniu, când părechia împărătească va plecă la Petersburg. Misiunea română, însărcinată a represintă România la încoronarea țarului, este compusă din dnii general Arion, colonel Grecean, maior Casimir, d. Perticari, pe lângă dnii Cretulescu și Lahovari. Acesta misiune a fost intimpinată la fruntării de autoritățile rusesci.

Maial. Junimea studiosă dela gimnasiul superior din Blaș ține astăzi la 26 maiu maial în Bercul Mitropolitan de lângă Blaș. Inceperea dansului se anunță pe o oră drpă miețădi.

Reprezentațiune teatrală în Beclén. Învățătorul din Beclén, dl Simeon Moldovan și soția sa, dimpreună cu dl Ioan Grec comerciant acolo, a înființat o societate de diletanți, compusă din școlari și școlărițe. Acesta societate a jucat la 30 aprile piesa „Lipitorile

satelor*. Succesul a fost cât s'a putut de mare, încât la 5 maiu representațiunea s'a repetit. După sfârșitul representațiunii, trupa a executat câteva cântece naționale, intimpinate cu mare entusiasm din partea publicului.

Corpurile legiuitoare ale României, convocate pentru revisuirea constituțiunii, s'au deschis la 20/22 i. c. Relativ la cestiunea Dunării, mesagiul conține următorul pasagi: „...să fim neclintiti în credința, că Europa nu va voi să aducă o atingere drepturilor noastre de stat independente și că nu va cere dela noi să executăm decisiuni, la cari nu am participat și la cari nu am consimțit“. In cameră sunt trei deputați țărani.

Pentru ce? Pentru că... S'a scris o carte asupra lui *Pentru ce* și *Pentru că*. „Charivari“ profită d'acesta ocaziune, și face următoarele întrebări: Pentru ce parisenele bine făcute și elegante se lasă a li se impune de modă nisce vestimente inchipuite de croitori și croitorese, in complicitate cu clientele disgraciate de natură? Pentru ce femeile cu talia frumoasă și c'un corp bine făcut se condamnă a purta nisce rochii pline de cute și umflate la spate, ceea ce suprimă contururile naturale și ascund, la altele, lipsa formelor?

Ucigătorii lui Mailath prinși de mai multe săptămâni, doi din ei — Spanga și Pitely — numai zilele trecute ș-au mărturisit faptul criminal. Al treile, Berecz, fostul servitor al ucisului, care li-a deschis porța și i-a ascuns în odaia sa, până ce stăpânul seu a sosit acasă, încă nu ș-a recunoscut faptul. Se crede, că cel mult in două săptămâni judele de instrucțiune își va termina lucrarea și apoi numai decât va urmări pertractarea finală.

Un nou costum. Ecă cum trebuie să se imbrace un om *psitt* — am explicat acum câteva săptămâni acest cuvânt — séra, in anul grației 1883, pentru a merge la teatru. Ceea ce urmăzează, dice „Gaulois“, este descrierea esactă a unui costum care vine dela Londra, eșind, prin urmare, din atelierile celui mai bun croitor. Haina foarte strînsă cu marginile rotunde. Gulerul mic, strînt și de mătășă. Jiletca albă, cu patru nasturi, se deschide destul de sus, lăsând să se vedă doi nasturi la cămașă. Cei doi nasturi au detronat, după cum se vede, nasturul unic, care a fost in favoare atâta timp. Pantaloniul, lipit și scurt, cu două mici bande de mătășă la o parte. Cizmele de căprioră, foarte ascuțite și ciorapii de mătășă neagră lucrată agiur. Pălăria, foarte naltă, cu borduri largi, și la butonieră o flóre albă, séu o roză mică. Pentru bël, să înțelege că e de rigóre clacul și in mărghinea clacului vîrite mînușile. Mîna la plimbare, la teatru, in stradă, séra, mai in totdeuna gólă, afară numai in cazul când conduci o femeie séu când dăntuiesci; multe inele in degete; nici o urmă de lanț la jiletcă. Să constatăm că acesta modă nu e mult mai ridiculă de cât celelalte, nici mai puțin însă.

Gimnasiul din Beiuș. Ratiociniu public. Din sumele oferite in favorea fondului gimnasial din Beiuș au incurs ratele ulterioare dela următorii domni: Il. Sa D. episcop al Lugoșului Victor Mihali 50 fl., Stefan Moldovan preposit 5 fl., Petru Pop canonic 2 fl., Gavrilă Pop canonic 1 fl., Andrei Liviu canonic 2 fl., Nicolae Muntean 1 fl., Simeon Tamaș 1 fl., dr. Major 5 fl., Bredicean 10 fl., apoi Ludovic Venter 25 fl., Biserica din Sombașag 12 fl. 50 cr., Moise Neș 10 fl., Nicolae Marcuș 20 fl., Iuliu Filimon 2 fl. 50 cr., I. Marinescu 1 fl., S. Coroian 3 fl., Ioan Filimon 2 fl., [Gavril Papp-Dan 10 fl., Ambrosiu Creț (rata anulni trecut) 20 fl., M. Măniu 1 fl., I. Glița 5 fl., Nicolae Zigre 10 fl.

Cu acesta ocaziune sînt de nou rugați domnii cari au oferit atari sume in favorea fondului numit și sînt in restanță cu ratele respective, să binevoiescă a trîmite subscrișului sumele obvenitoare. *Silviu Rezeiu.*

Problemă matematică

de Livia Bogdan.

Fratele cel mai mic face 100 de pași intr'un minut, cel mai mare numai 90; însă 3 pași de ai celui mai mare sînt asemenea cu 5 pași de ai celui mai mic.

Cel mai mic frate a fugit deja de 10 minute; atunci incepe cel mai mare și fugi după dînsul.

In câte minute va ajunge fratele cel mai mare, pe cel mai mic, și câți pași va face unul, câți celalalt frate?

Terminul de deslegare e 10 iunie. Ca totdeuna și de astă-dată se va sorti o carte intre deslegători.

*

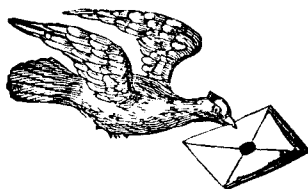
Deslegarea problemei matematice din nr. 12:

Tata e de 46 ani, mama de 36, cei 5 copii la oaltă de 18. Cel mai bătrân copil e de 5 ani 9 luni și 6 zile, al doile de 4 ani 8 luni și 6 zile, al treile de 3 ani 7 luni și 6 zile, al patrale de 2 ani 6 luni și 6 zile, al cincile de 1 an 5 luni și 6 zile.

Deslegare bună ni-a sosit dela dîmnele și domnișorele: Emilia Popescu, Maria Cornea, Maria B. Biju, Rosalia Sabo, Berta Cămpian n. Taloș, Valeria Marchiș, Viorea Galatian Sanda, Emilia Onciu n. Ciavoșchi, Ico-nia Borea, Emilia și Ana Augur, Cornelia Papdan, Luc-reția Totoian, Livia Bogdan, Elena Filip n. Croza, Eu-frosina Popescu, Amalia Crișan, Maria Popovicu, Nina Mureșan, Aglaia Demetrescu și dela dñii Ioan Șandor, Petru Valea, B. Codrean, Vas. Duma, Ioan Costa.

Premiul s'a obținut de domnișóra Viorea Galatian Sanda in Teke (Téca.)

Poșta Redacțiunii.

Blasi. Nu scim unde se află de vîndare tabloul „Mihaiu Eroul la Călugăreni“. Noi nu mai avem nici un esemplar.

M. B. C. in O. Se vor publica.

Dnei M. P. in P. Le vom primi cu plăcere.

Povestea. Se admite. Dar scrisóre in bandă nu se pôte trimite; pentru aceste totdeuna plătim amendă.

Versurile: Alimul, Eu, Ana, Riul, Ce să fac? — sînt niște încercări primitive.

Firo. Idei nenaturale, frase bombastice și comice, câteva rime slabe și prosodie silită.

„Călimdarul săptămânei.

Ziua sept.	st. n.		Numele sântilor și sêrbătorile.	Sorele resare	Sorele apune
	st. v.	st. n.			
Duminecă	15	27	Făr. Pachomiu.	4 21	7 34
Luni	16	28	Sf. Teodor.	4 20	7 35
Marti	17	29	Ap. Andronic.	4 19	7 36
Mercuri	18	30	Sf. Dionisiu.	4 19	7 36
Joi	19	31	Ap. Carp.	4 18	7 38
Vineri	20	1	Titus.	4 18	7 38
Sâmbetă	21	2	(+) <i>Coast. și Elena.</i>	4 18	7 40

Proprietar, redactor respundător și editor: IOSIF VULCAN.

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy in Oradea-mare. Strada principală nr. 274.